

Mama a fost la Auschwitz

Nu a vrut să povestească.

Mama, Edit Fuchs, era din Sighet, orășelul pitoresc din nordul Transilvaniei, unde se varsă Iza în fluviul Tisa și munții împăduriți nu sunt departe. Casa familială era pe strada principală, unde se afla și magazinul de textile care era locul de muncă și sursa de venit. Părinții erau evrei ortodocși, cu șase copii și cu gospodărie kasher. Copiii creșteau totuși destul de liber ca să nu se sfiască să ascundă peruca bunicii care a fost astfel nevoită - prea supărată nu a fost! - să renunțe la ea. Viața era frumoasă și veselă la Sighet, cu petreceri, dans și concerte de casă de pian, cu excursii în munți, schiat iarna și baie în râu vara.

Când soldații germani au ocupat Sighetul, un ofițer s-a încartiruit în casa familiei Fuchs. Într-o seară târziu, ofițerul a venit beat acasă și a cerut să vorbească cu tatăl mamei. I-a spus, de față era și fiul lui, Mendu, să abandoneze totul, casă și magazin și să plece undeva, că va fi rău pentru evrei. Unde să fi plecat? De ruși se temeau și mai mult decât de nemți.

Următorul moment de care știu l-am derulat de nenumărate ori în fața ochilor. Familia Fuchs, părinții cu Edit, cu Zseni, sora ei mai mare, Moși, fratele ei iubit, student la drept, Ottika, fratele cel mai mic, au coborât din vagoane la Auschwitz. Edit, 22 de ani, era la brațul mamei. Un ofițer cu alură elegantă, cu mânuși albe, indica direcția în care să meargă, la dreapta sau la stânga. Dr. Mengele, „îngerul morții”. Mama și fiica au pornit-o într-un sens, când ofițerul i-a separat și a trimis fiica în direcția opusă. Le-a venit greu să se despartă...

Despre lagăr, despre munca în fabrică în Ruhrgebiet nu știu mai nimic. Știu că mergeau mult pe jos, că au înnoptat în grajduri. O dată au dormit la o fermă și au găsit niște ouă în coteț. Înainte de plecare, țăranul a spus gardienilor că nu-i pare rău de ouă, dar era un ou din porțelan (poate motiva găinile să clocească!) de care are neapărat nevoie. Fetele s-au speriat, pentru că se temeau de repercusiuni. Cine avea oul cu pricina? Zseni, cea stângace și cam greoaie. Dar cum să-l dea înapoi fără să se știe că ea era vinovată? Când ajungea aici cu povestirea, mama se ridica și imita mersul împleticit al lui Zseni și cum a lăsat să alunece oul pe jos. Și râdea...

Mai știu că a lucrat într-o fabrică de muniții la sau lângă Leverkusen, alături de femei germane. Mi-a povestit că erau unele care le-au adus o bucățică de pâine, cu toate că nici ele nu aveau ce să mănânce. Era important pentru ea să cunosc acest detaliu.

Danny, băiatul meu, a încercat să o tragă de limbă, pe ocolite, dar când mama și-a dat seama ce gând îl bate, s-a înnegurat și a tăcut. Odată mi-a explicat tăcerea ei: „Ne-a fost rușine că am supraviețuit! Înțelegeți? Am fost ca animalele!” Avea fața răvășită, se uita la mine cu disperare. Ei îi era rușine, ei, care s-a ferit

să descrie pe nemți într-o lumină negativă, nu cumva să trezească în sufletul meu de copil ura față de un popor!

În ultimul ei an de viață, în 1994, a văzut *Schindler's List*, filmul lui Spielberg. Era foarte răscolită și i-a scăpat unicul detaliu sordid pe care mi l-a destăinuit. Mi-a zis: „Exact așa a fost. A trebuit să ne dezbrăcăm, ne-au tuns la zero, nu ne-am mai recunoscut!” Îmi revin acum ultimele cuvinte din *Jurnalul* lui Hélène Berr, o femeie tânără, studentă la litere, îndrăgostită de Paris, poezie, muzică și un tânăr care o iubește: *Horror! Horror! Horror!* Hélène Berr a murit la Bergen Belsen. Părinții mamei au fost gazați la Auschwitz, Ottika la fel. Moși a fost împușcat când a încercat să evadeze.

Nu ar fi drept să o descriu pe mama așa cum ea nu a vrut să-mi rămână în amintire. Nu a fost înfrântă, și-a păstrat omenia și bucuria de viață. Am o fotografie pe care mi-a dat-o în 1979 cu câteva rânduri pe spate: „Așa arăta mămica ta în 1947.” Urmau vorbe de alint...

Getta Neumann